

Anmeldelser og litteraturnyt

Ved arkivar, cand.mag. Dorrit Andersen, stipendiat, cand.mag. Ole Degn, kandidatstipendiat, mag. art. Lars Dybdahl, overarkivar, dr.phil. Vagn Dybdahl, professor, dr.phil. Troels Fink, arkivar, cand.mag. Ib Gejl, universitetslektor, cand.mag. P.C.Willemoes Jørgensen, museumsinspektør, dr.phil. Erna Lorenzen, universitetslektor, cand.mag. Niels Lund, universitetslektor, cand.mag. Helge Paludan, dr.phil. Viggo Sjøqvist, arkivar, cand.mag. Hans Sode-Madsen, bibliotekar, dr.phil. Helge Søgaard, universitetsadjunkt, cand.mag. Axel Kjær Sørensen og arkivar, cand.mag. Paul G. Ørberg.

Erik Kroman: *Det danske Rige i den ældre Vikingetid*. (Rosenkilde og Bagger, 1977). 177 s.

Forhenværende overarkivar ved rigsarkivet, dr. phil. Erik Kroman, fyldte den 26. februar 1977 femogfirs år og fejrede denne begivenhed med udsendelsen af denne undersøgelse af det danske rige i dets første tid. Hermed vender han tilbage til en periode, som han også beskæftigede sig med i sin disputats, hvor han søgte at forklare ligheden mellem den musikalske accent i Sydslesvig og på Langeland og Ærø på den ene side og visse dele af Sverige på den anden side med den svenske erobring af og bosættelse i Hedebyområdet i det 10. århundrede.

Indledningsvis omtaler Kroman generelle problemer ved vikingetidens historie, således træk af vikingesamfundets struktur og vikingetogternes baggrund samt mere specielle problemer som navnet »Danmark«. Herefter følger en grundig gennemgang af kilderne til periodens historie, både vesteuropæiske og skandinaviske. Under de danske kilder ind-

drages lidt usædvanligt, foruden de samtidige kilder, også de ældste annaler og Roskildekrøniken ud fra den betragtning, at traditionen i kongeslægten, der jo eksplicit kendes gennem Svend Estridsøns oplysninger til Adam af Bremen, må have været intakt og have kunnet videregives også fra Svends sønner et godt stykke ind i det 12. århundrede. Først med Valdemar I er den gået tabt, idet han jo var opvokset i Hvide-slægten. Endnu senere engelske kilder medtages uden tilsvarende begrundelse, således Ingulph's Chronicle of the Abbey of Croyland, en kompilation fra det 14. århundrede, som med urette tilskrives Ingulph, klosterets abbed 1075-1109.

De følgende kapitler er en kronologisk ordnet fremstilling af rigets historie fra Gudfred til Harald Blåtand. Det første, til Ansgars død i 865, er i alt væsentligt baseret på frankiske kilder, og dets fremstilling af kampene mellem de forskellige grene af kongeslægten rummer ikke væsentligt nyt. Nye synspunkter og tolkninger er der derimod en rigdom af i de næste tre kapitler. Tiden fra omkring Horiks død i 854 til et godt

stykke ind i det 10. århundrede er en af de slettest belyste i Danmarkshistorien; da frankiske kilder tørrer ud, nævnes blot et par danske konger i 873, og der er endnu ingen hjemlige. I de engelske og kontinentale kilder hører vi kun om vikinger i udlandet. Det er Kromans opfattelse, at det danske rige i denne periode stadig bestod udelte, og på baggrund heraf opfattes de konger, som vi træffer i de engelske og franske kilder, som repræsentanter for riget. Den erobring af England, som en vikingehær i 865 indledte med indtagelsen af York, anses for et rigsansliggende ledet af Danmarks konge, Guthrum, der i 873 sendte et par underkonger Halfdan og Sigfred hjem for at forhandle med Ludvig II; han måtte skaffe sig ro på denne front, mens han sloges med Alfred om England. Guthrum vendte aldrig hjem til Danmark. Han erobrede sig – idet Kroman opfatter ham som overkonge over alle danske i England – det halve af dette land, fra Watling Street til Tyne, og kunne således ikke forlade England, hvor han døde i 890. Mens han sad der, var Danmark imidlertid vel beskyttet mod ydre farer. Efter hans død viste det sig dog skæbnesvangert for landet således at have kongen og hæren bundet i udlandet. Da satte nemlig et svensk dynasti sig i besiddelse af kongemagten i Danmark, og Kroman mener, at ikke blot Hedebyområdet, men hele det danske rige kom på svenske hænder, om end den dermed forbundne bosættelse koncentrerede sig om Sydslesvig og de syddanske øer.

Det svenske dynasti forjoges ifølge Adam af Bremen af »Hardegon, som kom fra Nortmannia«, og et af Kromans mest overraskende resultater er hans svar på spørgsmålet om, hvor Hardegon kom fra. For så vidt tidligere forskere ikke helt har opgivet at bringe orden i Adams og andre kilders oplysninger om disse begivenheder, har der rådet nogenlunde enighed om, at Har-

degon er identisk med Gorm den Gamle, mens der har været strid om, hvorvidt Adams »Nortmannia« var Normandiet eller Norge. Ifølge Kroman kom han fra England, hvor Kroman finder ham som »earl« blandt andre danske jarler og stormænd som underskriver på et antal engelske kongebreve. Sammen med mange andres forsvinder hans signatur fra 934, altså netop på det tidspunkt, hvor det svenske dynasti forjoges.

I beretningen om Gorms genoprettelse af det danske rige dominerer diskussionen af hans mindsten over Thyra, mens tyngden i behandlingen af Harald Blåtand ligger på hans forhold til Tyskland, herunder Danevirkes plads i hans udenrigspolitik, og på de politiske implikationer af hans overgang til kristendommen. I slutkapitlet genoptager Kroman problemet om den svenske indvandring i Danmark og dens spor og søger at værges sin tese mod den kritik, som er fremsat af blandt andre Aksel E. Christensen.

Bogen er forsynet med flere stamtavler, engelsk resumé og et navneregister, men noteapparatet er forholdsvis sparsomt, og der savnes en bibliografi. Det er derfor lidt vanskeligt at få overblik over det litterære grundlag, hvorpå fremstillingen hviler. Man får dog det indtryk, at Kroman ikke har lagt megen vægt på en stillingtagen til den nyeste eller nyere litteratur om emnet, men har valgt at holde sig til kilderne selv. Det er altid en vanskelig balance: alt for mange bøger handler alt for meget om, hvad andre har sagt om kilderne, og alt for lidt om kilderne selv, mens man ved for ensidig koncentration om kilderne risikerer at placere sit arbejde uden for den moderne diskussion. Kromans bog er kommet til at virke mindre aktuel, end trykkeåret lader forvente, og tillige er nyere kildestudier i flere tilfælde blevet afskåret fra at præge hans fremstilling. Eksempelvis kan nævnes, at Kroman baserer en væsentlig

del af sit argument for Gorms engelske afstamning på traktaten mellem Edward den Ældre og en kong Gudrum, der måtte være nummer to af dette navn og betragtes som Gorm den Gamles farbror. Dorothy Whitelock har imidlertid for 35 år siden godtgjort, at denne tekst er blevet til mere end 80 år efter Edwards død, hvorved grundlaget for at antage eksistensen af en Gudrum II bortfalder.

I sin indledning fremhæver Kroman Steenstrups »Normannerne«, og dette i sin tid banebrydende arbejde synes at være det egentlige udgangspunkt for ham. Det er også Steenstrups historiske metode i modsætning til Erslevs, Arups eller brødrene Weibulls kildekritiske skole, der har dannet forbillede for Kroman, og han er tillige tydeligt forankret i den filologiske tradition, der repræsenteredes af Wimmer og Finnur Jonsson. Holdbarheden af Kromans resultater beror naturligvis på de anvendte kildekritiske principper. De medfører som nævnt, at Kroman benytter endog særdeles sene kilder uden at undersøge deres vidneværdi nærmere, – han går i så henseende langt videre end Steenstrup – og oplysninger fra sådanne kilder kombineres i et puslespil med samtidige oplysninger, uden at der gøres kvalitativ forskel på dem: En brik hentet fra Roskildekroniken eller fra Ingulph's Chronicle indgår ligeværdigt med én skåret ud fra den oldengelske krønike i udredningen af Lodbrogsønnernes bedrifter i det 9. århundrede.

Så interessante og så udførligt dokumenterede Kromans nye resultater end er, og selv om det er lærerigt at se historieforskning praktiseret på denne måde igen, må der derfor være tvivl tilbage om bæredygtigheden af det kildegrundlag, hvorpå de hviler. Selv om der enkelte gange tages forbehold fra forfatterens side, forekommer en del af hans konklusioner vel dristige.

Niels Lund

N. C. Skouvig: *Hardeknud I og Hardeknud II. Jellingdynastiets oprindelse.* (Poul Kristensens forlag, Herning 1977). 185 s.

Forfatteren til denne undersøgelse er advokat og har i mange år praktiseret i Holstebro. I sin fritid har han syslet med studier over Jellingdynastiets oprindelse, og han har nu i sit otium fået tid til at samle sine iagttagelser til den foreliggende bog. Ikke så få amatører dyrker historiske studier, og ofte forelægger de deres resultater med en bemærkning om, at de jo ikke er historikere og derfor ikke ønsker at måles med fagets strengeste alen. Ikke således med Skouvig. Han erkender, at enhver, der skriver historie, er historiker, og han har gjort et stort arbejde for at sætte sig ind i fagets metode og arbejdsmåde. Resultatet er på mange måder beundringsværdigt; bogen rummer mange skarpsindige kildeanalyser og slående iagttagelser, den inddrager stort set alt relevant materiale og bygger på et rimeligt litteraturudvalg. Den moderne litteratur er dog i nogle tilfælde forbisat til fordel for vel bedagede autoriteter, og forfatterens beherskelse af nyere numismatisk forskning yder ham ikke dækning for hans udnyttelse af mønterne som kildemateriale.

N. C. Skouvigs ærinde er at finde ud af Knud den Førstes identitet og hjemsted, og i al korthed er hans svar, at han var en jysk konge, hvis magtgrundlag lå ikke i Jelling, men på Viborg–Holstebro-kanten. Den hos Adam af Bremen nævnte »Hardegon, søn af Sven, som kom fra Nortmannia« er en anden person, hvis rolle reduceres så stærkt, at han næsten helt er bortforklaret.

En grundig stillingtagen til Skouvigs tese ville føre meget vidt. Anmelderen er ikke overbevist om dens holdbarhed, og det hænger sammen med, at forfatterens arbejdsmåde og argumentationsform, trods hans prisværdige bestræbelser på at